

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіки та бізнесу

П.В. Смірнова, Р.М. Бугріменко
СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

**Методичні рекомендації до виконання курсових робіт
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання за спеціальністю
051 Економіка ОПП «Економіка підприємства»**

Харків
2024

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіки та бізнесу

П.В. Смірнова, Р.М. Бугріменко

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

**Методичні рекомендації до виконання курсових робіт
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання за спеціальністю
051 Економіка ОПШ «Економіка підприємства»**

Затверджено
рішенням Науково-методичної ради
факультету економічних
відносин та фінансів
Протокол №1
від 25.09.2024 р.

Харків
2024

УДК 658(072)

Схвалено
на засіданні кафедри економіки та бізнесу
Протокол № 2 від 02.09.2024 р.

Рецензенти:

О.А. Круглова, канд. екон. наук, професор, професор кафедри економіки та бізнесу
Державного біотехнологічного університету

Стратегія підприємства: методичні рекомендації до виконання курсової роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка ОПП «Економіка підприємства» для денної та заочної форм навчання / П.В. Смірнова, Р.М. Бугріменко – [Електронний ресурс] – Х. : ДБТУ, 2024 . – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – 41 с.

Методичні рекомендації містять загальні вимоги до структури, змісту і оформлення курсової роботи з навчальної дисципліни «Стратегія підприємства», орієнтовну тематику, порядок захисту та критерії оцінювання, список рекомендованої літератури

УДК 658(072)

Відповідальний за випуск: П.В. Смірнова, кандидат економічних наук,
доцент

© П.В. Смірнова, Р.М. Бугріменко, 2024
© ДБТУ, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1. Мета та завдання до виконання курсової роботи.....	6
2. Вибір за затвердження теми курсової роботи.....	6
3. Підбір літературних та інформаційно-статистичних джерел.....	7
4. Структура і зміст курсової роботи	8
5. Вимоги до оформлення курсової роботи.....	8
6. Технічні вимоги до структурних елементів курсової роботи	8
7. Порядок перевірки на наявність академічного плагіату	17
8. Захист курсової роботи	18
9. Критерії оцінювання курсової роботи.....	19
Рекомендована література	21
Додатки	22

ВСТУП

Значення стратегії, що дозволяє підприємству виживати в конкурентній боротьбі в довгостроковій перспективі, різко зросла в останні десятиліття. Прискорення змін в навколишньому середовищі, поява нових запитів і зміна позиції споживача, поява нових можливостей для бізнесу, розвиток інформаційних мереж, широка доступність сучасних технологій, зміна ролі людських ресурсів, і інші причини призвели до зростання значення вироблення стратегії розвитку підприємства.

Єдиної стратегії для всіх підприємств не існує. Кожне підприємство унікальне в своєму роді, тому і процес обрання стратегії для кожного підприємства свій, тому що залежить від позиції підприємства на ринку, динаміки його розвитку, його потенціалу, поведінки конкурентів, характеристик виробленого ним товару або послуг, що надаються, стану економіки, культурного середовища й т. ін.

Вибір конкретного напрямку зміни стратегії означає, що з усіх можливих шляхів коригування стратегії, що відкривалися перед підприємством, вирішено обрати один напрям, який найбільше підходить для підприємства. Без аналізу стратегії немає вірного плану дій, немає найбільш оптимального шляху досягнення поставлених цілей.

Навчальний курс «Стратегія підприємства» відноситься до обов'язкових навчальних дисциплін циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 051 Економіка ОПП «Економіка підприємства».

Даний курс передбачає надання ґрунтовної системи знань, формування вмій та навичок щодо використання методології та методичного інструментарію формування стратегії підприємства в мінливих умовах ринкового зовнішнього середовища.

Завдання навчального курсу полягає у засвоєнні загальних теоретико-методологічних засад розробки стратегії і вибору стратегічних альтернатив; розгляді стратегічного планування в системі стратегічного управління підприємством; ознайомленні із сучасним станом і напрямками формування та реалізації стратегії діяльності підприємств в Україні; набутті практичних навичок формування стратегії на всіх стадіях життєвого циклу продукції.

Особлива увага у вивченні дисципліни приділяється щодо набуття здобувачами вищої освіти навичок стратегічного мислення, адже середовище, в якому діють сучасні підприємства, характеризується високою нестабільністю і непередбачуваністю умов розвитку. Ураховуючи це, важливою складовою вивчення дисципліни «Стратегія підприємства» є курсова робота.

Виконання курсової роботи націлено на систематизацію, закріплення, поглиблення та розширення теоретичних знань, здобутих студентами з дисципліни «Стратегія підприємства». Курсова робота є важливим видом самостійної роботи та дозволяє отримати навички вирішення конкретних задач формування та реалізації стратегії підприємства в сучасних умовах.

Методичні рекомендації покликані допомогти здобувачам вищої освіти у виконанні та оформленні курсової роботи.

1. Мета та завдання до виконання курсової роботи

Важливим етапом у процесі навчання є самостійне виконання здобувачем вищої освіти курсової роботи.

Курсова робота є одним із видів наукової роботи, що має індивідуальний характер та дає можливість виявити ступінь та рівень наукової підготовки здобувача за обраною спеціальністю.

Курсова робота на першому (бакалаврському рівні) – це кваліфікаційна робота, яка виконується в строки, передбачені графіком освітнього процесу і захищається на завершальному етапі опанування навчальної дисципліни «Стратегія підприємства», що передбачена навчальним планом підготовки за галуззю знань 05 «Суспільні та поведінкові науки» спеціальності 051 Економіка ОПІ «Економіка підприємства».

Метою виконання курсової роботи з дисципліни «Стратегія підприємства» є:

- поглиблення, систематизації та закріплення теоретичних знань, набутих у процесі вивчення дисципліни «Стратегія підприємства»;
- набуття вміння щодо адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію, викладеного в спеціальній літературі, передового досвіду науковців та практиків відносно об'єкту дослідження;
- розвитку у майбутніх фахівців навичок самостійної науково-дослідної роботи й оволодіння методикою теоретичних, експериментальних та науково-практичних досліджень стосовно теми курсової роботи;
- набуття досвіду з аналізу отриманих результатів досліджень, формулювання обґрунтованих висновків і положень, набуття досвіду з їх прилюдного захисту.

2. Вибір за затвердження теми курсової роботи

Тема курсової роботи може бути обрана здобувачем з переліку, рекомендованого кафедрою (додаток 1), за рекомендацією власників (керівників) зацікавленого підприємства або за власною ініціативою. В останньому випадку слід брати до уваги:

1. Тематику наукових досліджень кафедри та досліджень, які виконувалися у наукових гуртках;
2. Тематику курсових робіт, які виконувалися на попередніх етапах навчального процесу з дисциплін «Мікроекономіка», «Економіка підприємства», «Маркетинг» тощо;
3. Доступність інформаційних джерел (бухгалтерської, статистичної звітності, комерційної звітності та ін.) на підприємстві, в організації або установі, які обрані у якості базових.

Тема курсової роботи є індивідуальною і не може дублюватися будь-ким з членів академічної групи. Не виключається внесення уточнюючих чи деталізуючих коректив до тем з числа рекомендованих кафедрою. Однак, такі уточнення мають бути погоджені з викладачем, керівником курсової роботи.

Здобувач вищої освіти заочної форми навчання може обрати тему курсової роботи з урахуванням власної виробничої діяльності, що дозволить пов'язати теоретичні засади теми дослідження з удосконаленням виробництва.

Календарний план виконання курсової роботи затверджується щорічно і доводиться до відома здобувачів вищої освіти на початку семестру. У ньому зазначено терміни, що відводяться для написання заяви щодо вибору теми, затвердження плану, виконання окремих розділів та роботи в цілому, а також дата захисту проведених досліджень.

Курсова робота складається з наступних етапів:

- 1) вибір та затвердження теми курсової роботи;
- 2) вибір підприємства (організації, установи), на матеріалах якої буде побудована курсова робота;
- 3) складення бібліографії та аналітичний огляд інформаційних джерел за темою роботи;
- 4) опрацювання плану курсової роботи та погодження його з викладачем;
- 5) накопичення вторинної та первинної інформації, її творче осмислення й систематизація;
- 6) оформлення рукопису курсової роботи та подання його на рецензування викладачу;
- 7) виправлення зауважень, які містить рецензія викладача;
- 8) захист курсової роботи

3. Підбір літературних та інформаційно-статистичних джерел

Після обрання теми і узгодження її з керівником здобувач вищої освіти починає вивчення літературних джерел.

Важливі принципові положення, що мають актуальний характер, містяться у Законах України, Указах Президента, Постановах Кабінету Міністрів України.

Здобувач складає список літературних джерел з теми курсової роботи, який включає роботи вчених економістів, підручники, навчальні посібники, монографії, статті, нормативні і статистичні довідники. Літературні джерела дозволять познайомитись з науковими дослідженнями з даного питання і обґрунтувати методику виконання курсової роботи. Ця інформація поєднана з фактичними матеріалами об'єкту дослідження, дає змогу сформулювати висновки і пропозиції відносно підвищення ефективності діяльності підприємства.

Здобувачеві вищої освіти важливо ознайомитися з чинними інструкціями, положеннями, методичними рекомендаціями, нормативними, довідковими та іншими відомчими матеріалами, що мають відношення до обраної теми.

Такий попередній підбір та ознайомлення з літературними інформаційно-статистичними джерелами, працями та науковими розробками, з відомчими матеріалами дасть змогу здобувачам вищої освіти самостійно опрацювати план курсової роботи, який потім узгоджується з науковим керівником. При цьому слід врахувати, що зміст роботи повинен віддзеркалювати ступінь творчого

підходу здобувача, його ерудицію, вміння аналізувати економічні явища, оцінювати їх з погляду фахівця економічного профілю, виявляти резерви і опрацьовувати пропозиції, обґрунтовувати управлінські рішення спрямовані на підвищення ефективності й конкурентноздатності підприємства.

4. Структура і зміст курсової роботи

Курсова робота повинна відповідати певним вимогам та стилю подання матеріалу. Формулювання назви теми, розділів та підрозділів має бути чітким, лаконічним і в той же час повно відображати сутність та зміст питань, що розглядаються в курсовій роботі.

Матеріал необхідно викладати грамотно, простим науковим стилем, він не повинен містити повторів та не бути перевантаженим цитатами. Не допускається просте переписування літературних джерел, їх цитування без посилання.

В тексті не повинно бути виразів типу: «я вважаю», «мені здається», «у нас прийнято» тощо. Замість них рекомендуються вирази: «на думку автора», «вважається доцільним», «як свідчить проведений аналіз» тощо.

Структура курсової роботи – це послідовність розташування її основних частин, до яких відносять основний текст (тобто розділи і підрозділи), а також частини її довідково-супровідного апарату.

5. Вимоги до оформлення курсової роботи

Структура курсової роботи повинна мати такі структурні елементи:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- основну частину: вступ, розділи, висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Кожний структурний елемент починається з нової сторінки.

6. Технічні вимоги до структурних елементів курсової роботи

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ

Титульний аркуш оформлюється за встановленою формою (додаток 2).

ЗМІСТ

Зміст повинен містити назви всіх структурних елементів, заголовки та підзаголовки (за їх наявності) із зазначенням нумерації та номери їх початкових сторінок (додаток 3).

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Перелік умовних позначень, символів, одиниць вимірювання, скорочень подається за необхідності у вигляді окремого списку. Додатково їхнє пояснення наводиться у тексті при першому згадуванні. Скорочення, символи,

позначення, які повторюються не більше двох разів, до переліку не вносяться (додаток 4).

Основна частина курсової роботи має містити:

- вступ;
- розділи курсової роботи;
- висновки.

У **ВСТУПІ** подається загальна характеристика курсової роботи в такій послідовності (додаток 5):

- актуальність теми (обґрунтування вибору теми дослідження);
- мета і завдання дослідження;
- об'єкт дослідження;
- предмет дослідження;
- структура та обсяг курсової роботи.

Мета дослідження розкривається в конкретних завданнях дослідження, які формуються у переліку (вивчити, описати, встановити, виявити, обґрунтувати і т.д.).

Обов'язковим елементом вступу є визначення об'єкта і предмета дослідження.

Об'єкт дослідження – це обраний для вивчення процес чи явище, що породжують проблемну ситуацію.

Предмет дослідження – це те, що знаходиться в межах об'єкта.

Обов'язковим елементом вступу до курсової роботи є перелік методів дослідження, що виконують роль інструментів і є необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мети, а також характеристика інформаційної бази дослідження, яка визначає теоретико-методичні основи дослідження.

Вирішення поставлених завдань у курсовій роботі необхідно здійснювати за допомогою наступних методів:

- загальнонаукові методи: аналогія, системний аналіз, формалізація;
- методи економіко-статистичного аналізу: табличний (для представлення розрахунків і конкретних результатів дослідження), графічний, порівняння, групування;
- маркетингові методи: матричний метод; спостереження, опитування;
- методи експертної діагностики;
- методи економічного прогнозування;
- специфічні методи дослідження та стратегічного аналізу об'єкта;
- моделювання та ін.

Наприкінці вступної частини необхідно розкрити структуру роботи, тобто надати перелік її структурних елементів і обґрунтувати послідовність їхнього розташування.

Актуальність теми (обґрунтування вибору теми дослідження).

Розкрити шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими підходами до розв'язання суті проблеми, обґрунтувати доцільність роботи з урахуванням ступеня її розробки, вказуючи, які завдання вирішено, які

прогалини знань існують; зазначити, які вчені займаються обраною тематикою, у чому полягають основні здобутки попередніх дослідників теми.

Мета дослідження – це формулювання тієї кінцевої цілі (або цілей), яку автор дослідження бажає досягти (мета роботи переплітається з її назвою і повинна чітко вказувати, що саме розв'язується в курсовій роботі).

Завдання дослідження – це ті завдання, за допомогою яких може бути досягнута мета дослідження, ці завдання розкриваються в підрозділах відповідних розділів курсової роботи.

Об'єкт дослідження – це та область об'єктивно існуючого наукового знання, у рамках якої знаходиться те, що буде досліджуватися.

Предмет дослідження – це частина об'єкта дослідження яка власне і досліджується (тобто предмет більш вузька область дослідження, ніж об'єкт). У одному об'єкті може бути виділена достатньо велика кількість предметів дослідження (предмет дослідження повинен відповідати його темі).

Структура курсової роботи, наприклад, курсова робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаної літератури.

Обсяг вступу – 2-3 сторінки.

РОЗДІЛИ КУРСОВОЇ РОБОТИ (додаток 6). Текст розділів та підрозділів має містити закінчену інформацію, викладений послідовно, логічно, аргументовано, з висвітленням наявних проблем. Якщо з тієї чи іншої теми у літературі існують різні точки зору, їх слід навести, проаналізувати, визначити найбільш вдалу або, може і відмінну від інших, власну позицію з цього приводу. Викладаючи основний текст роботи, обов'язково необхідно посилалися на джерела інформації, що містяться в списку використаних джерел.

Подаючи матеріал, необхідний для розкриття теми, можна використовувати графіки, схеми, таблиці, наводити приклади з юридичної практики.

У ПЕРШОМУ РОЗДІЛУ висвітлюються теоретичні основи обраної теми курсової роботи, розглядається економічна сутність проблеми. На підставі глибокого вивчення літературних джерел (монографій, наукових статей, доповідей) у даному розділі чітко формується точка зору виконавця з досліджуваної проблеми; дається визначення понять, термінів, економічних категорій, що є предметом подальшого дослідження.

На основі вивчення робіт вітчизняних і зарубіжних авторів розглядаються загальні теоретичні і методичні положення стратегії підприємства (наприклад, сутність методологічних і методичних підходів до стратегічного управління підприємствами в сучасних умовах, сутність і класифікація стратегій, моделі стратегічного управління і т. п.) та висвітлюється сутність досліджуваної теми курсової роботи: розглядаються різні методики, методи і підходи до вирішення поставлених завдань, дається їх оцінка, обґрунтовуються і висловлюються власні позиції здобувача вищої освіти. За обсягом цей розділ складає 7-10 сторінок.

ДРУГИЙ РОЗДІЛ (АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА) не перевищує, як правило, 10-15 сторінок. На підставі звітних даних підприємства (див. додат7)

та інших документів, в 2-му розділі наводиться техніко-економічна характеристика базового підприємства, аналізується фінансово-економічний стан за основними показниками господарської діяльності. Визначається період, за який здійснюється аналіз: два, три або більше років.

У розділі слід вказати:

- стислу характеристику підприємства, найменування підприємства – об'єкту дослідження, його юридичний статус, дату створення і місце розташування;
- зобразити рисунок організаційної структури досліджуваного підприємства;
- дослідити життєвий цикл підприємства і вказати на можливі базові стратегії розвитку підприємства, вказати при яких сценаріях вони можливі;
- вказати на наявність або відсутність елементів стратегічного розвитку в об'єкті дослідження;
- оцінити повну і коротку місії підприємства;
- визначити поточну генеральну стратегічну мету підприємства і побудувати «дерево цілей» методом забезпечуючих умов;
- дати характеристику організаційної структури управління підприємством, його кадрового складу, функціональних обов'язків підрозділів;
- здійснити аналіз та оцінку фінансово-економічних показників діяльності підприємства; складу та структури майна та джерел фінансування; показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та ділової активності досліджуваного підприємства (див. додаток 8-13).

Аналіз ліквідності підприємства

Таблиця 1. – Активи та пасиви балансу

Активи	Пасиви
Л1 – найбільш ліквідні активи – це першокласні (абсолютно) ліквідні кошти, які знаходяться у миттєвій готовності до погашення боргів;	П1 – найбільш термінові зобов'язання - це зобов'язання, які необхідно виконати в першу чергу;
Л2 – активи, що швидко реалізуються, – ліквідні кошти другого класу, тобто активи, які можуть швидко перетворюватись у грошові кошти;	П2 – короткострокові зобов'язання – це кредити, позикові кошти;
Л3 – активи, що реалізуються повільно, – ліквідні кошти третього класу, які поступово можуть бути перетворені у грошові кошти;	П3 – довгострокові зобов'язання;
Л4 – активи, що важко реалізуються, – це активи четвертого класу, які передбачено використовувати в господарській діяльності протягом тривалого періоду.	П4 – постійні зобов'язання – це постійні пасиви, втілені у власному капіталі.

Класифікація активів балансу за ступенем ліквідності:

Л1 ($\Sigma 1160$ р. по 1165 р. Ф.1)

Л2 ($\Sigma 1120$ р. по 1155 р. + 1190 р. Ф.1)

Л3 ($\Sigma 1100$ р. по 1104р.)

Л4 (1095р.+1200р. ф.1)

Класифікація пасивів в залежності від строків погашення заборгованості:

П1 ($\Sigma 1610$ р. по 1650р. ф.1);

П2 ($\Sigma 1600$ р. по 1605р.+1690р. ф.1); П3 (1595р. Ф.1); П4 (1495р. Ф.1).

Коефіцієнти для розрахунку фінансового стану підприємства:

1. *Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами:*

$K_{з.з.} = \text{ВОК} / Z$

ВОК – власні оборотні кошти (1495р.-1095р.+1595р. ф.№1); Z – запаси ($\Sigma 1100$ р. – 1104р. ф.№1).

ВОК = ВК – НА + ДЗ, де

ВК – власний капітал (1495р. ф.№1)

НА – необоротні активи (1095р. ф.№1)

ДЗ – довгострокові зобов'язання (1595р. ф.№1)

Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами показує в якій мірі запаси покриті джерелами власних коштів. Нормативний коефіцієнт розрахований виходячи з того, що власні оборотні кошти повинні покривати лише необхідні розміри запасів. Даний показник повинен бути більше одиниці.

2. *Коефіцієнт маневреності власних коштів:* $K_m = \text{ВОК} / \text{ВК}$, де

ВОК – власні оборотні кошти (1495р.-1095р.+1595р. ф.№1)

ВК – власний капітал (1495р. ф.№1)

Коефіцієнт маневреності власних коштів показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в основні засоби, а яка капіталізована. Зменшення значення цього коефіцієнта характеризує зміни у фінансовому стані підприємства, оскільки свідчить про зменшення можливості вільно маневрувати власними коштами.

3. *Коефіцієнт реальної вартості майна:* $K_{р.в.м.} = (\text{ОЗ} + \text{ВЗ} + \text{НЗВ}) / \Sigma A$, де

ОЗ – основні засоби (1010р. ф.№1)

ВЗ – виробничі запаси (1101р. ф.№1)

НЗВ – незавершене виробництво (1102р. ф.№1)

ΣA – сума активів (1300р. ф.№1)

Даний показник показує суму реальної вартості основних засобів на 1 грн вартості активів підприємства. Він повинен бути більшим 0,5.

4. *Коефіцієнт автономії:*

$K_a = \text{ВК} / \Sigma П$, де

ВК – власний капітал (1495р. ф.№1)

$\Sigma П$ – сума пасивів (1900р. ф.№1)

Коефіцієнт автономії визначає частину коштів власників підприємства в загальній сумі коштів, вкладених у майно підприємства. Він характеризує

можливість підприємства виконувати свої зобов'язання за рахунок власних коштів, ступінь його фінансової стійкості, незалежності функціонування від залучення зовнішніх джерел фінансування. Згідно нормативів цей показник повинен бути більшим 0,5.

5. *Коефіцієнт співвідношення позикових коштів до власних:*

$K_{спів.} = ПК / ВК$, де

ПК – позиковий капітал (1595р.+1695р. ф.№1)

ВК – власний капітал (1495р. ф.№1)

Коефіцієнт співвідношення позикових коштів до власних показує скільки позикових коштів припадає на 1 грн. власного капіталу.

6. *Коефіцієнт фінансової стабільності* – свідчить про співвідношення власних та позикових коштів, а нормативним значенням є одиниця. $K_{ф.с.} = ВК / ПК$, де

ВК – власний капітал (1495р. ф.№1)

ПК – позиковий капітал (1595р.+1695р. ф.№1)

Дані по розрахунку заносяться в таблицю, що в додатку 13.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності, основні з яких наведені в таблиці:

Таблиця 2. – Показники ділової активності

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів (робіт, послуг) / Середню вартість активів	Скільки разів за аналізований період відбувся повний цикл виробництва
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів (робіт, послуг) / Середня вартість обігових коштів	Відношення виручки від реалізації продукції до суми оборотних засобів
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації / Середня дебіторська заборгованість	Скільки разів за рік обернулися кошти, вкладені в розрахунки
Коефіцієнт оборотності короткострокової кредиторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації / Середня короткострокова кредиторська заборгованість	Розширення або зниження комерційного кредиту, наданого підприємству

Далі в аналітичній частині курсової роботи проводиться всебічний стратегічний аналіз факторів зовнішнього середовища, які впливають на діяльність підприємства, а також аналіз внутрішніх сильних і слабких сторін підприємства.

1. Аналіз зовнішнього середовища підприємства припускає: наявність і надійність постачальників ресурсів, джерела капіталу, коло споживачів, основні закони і державні органи, що впливають на підприємство, рівень конкуренції, а також економічне і політичне оточення, соціальні, ринкові, технологічні фактори. Результатом аналізу зовнішнього середовища повинно стати виділення загроз та можливостей підприємства.

2. Аналіз внутрішнього середовища підприємства включає: маркетингову діяльність, виробництво (динаміку витрат, рівень технічної оснащеності), фінанси (динаміка валового і чистого прибутку, основних фондів, оборотного капіталу, фінансових витрат), аналіз персоналу. Результатом оцінки стану внутрішнього середовища повинно бути виділення сильних та слабких сторін підприємства.

На основі проведеного аналізу необхідно виявити зовнішні і внутрішні проблеми підприємства, які заважають підприємству в досягненні його стратегічних цілей.

Всі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми, повинні супроводжуватися поясненням і висновками, які дозволяють визначити сутність економічних процесів, що відбуваються на підприємстві, їх особливості, тенденції.

Узагальнюючим результатом першого і другого підпунктів повинна стати побудова стратегічного балансу і матриці SWOT-аналізу (приклад 1).

Стратегічний баланс – це певне поєднання факторів, які негативно та позитивно впливають на діяльність підприємства (загроз і можливостей), що об'єктивно існують у зовнішньому середовищі підприємства та суб'єктивно оцінені керівниками, з порівняно сильними та слабкими сторонами у функціонуванні підприємства.

Приклад 1.

Таблиця 3. – Матриця SWOT-аналізу підприємства ТОВ «Савана М»

Сильні сторони (Strength)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Державна підтримка галузі;	1. Нестабільний фінансовий стан%
2. Кваліфікований персонал;	2. Нестача власних оборотних коштів;
3. Наявність матеріально-технічної бази та інфраструктури;	3. Деформація механізму розширеного відтворення;
4. Потужна ресурсна база;	4. Моральна зношеність технологічного устаткування, застосовуваного у виробництві;
5. Наявність державного замовлення;	5. Фізична зношеність технологічного устаткування, застосовуваного у виробництві;
6. Наявність налагоджених комерційних зв'язків з контрагентами;	6. Ресурсо- і енергоємність виробничого процесу;
7. Налагоджені канали збуту, у тому числі прямі канали збуту;	7. Неповне використання наявних потужностей;
8. Високий рівень організації менеджменту на підприємстві.	8. Наявність бартерних операцій;
	9. Висока собівартість продукції;
	10. Слабкий маркетинг;
	11. Підвищення централізації управління.

Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
1. Ситуація на ринку (підвищення попиту у зв'язку з подорожчанням нафти); 2. Незначна кількість конкурентів на цільовому сегменті ринку; 3. Можливість розширення експорту продукції; 4. Низький ступінь ризику (збуту); 5. Перспектива інвестицій; 6. Наявність ресурсної бази; 7. Розвинута економічна інфраструктура регіону; 8. Можливість зростання потужностей і прибутку; 9. Поліпшення якості продукту (зниження рівня зольності).	1. Орієнтація споживачів на внутрішньому ринку на якісні характеристики при відносно стабільному рівні цін; 2. Наявність конкурентів на зовнішньому ринку, що займають досить стійке становище; 3. Нестабільне правове поле держави; 4. Виникнення товарів-субститутів.

3. Потім слід виділити основну проблему підприємства, яка заважає в досягненні генеральної стратегічної мети.

4. Далі слід провести декомпозицію генеральної проблеми і побудувати «дерево проблем» (особливо необхідно виділити проблеми підприємства, пов'язані з вирішенням завдань згідно вибраній темі КР).

5. Далі потрібно розглянути:

– конкурентний аналіз діяльності підприємства та оцінка конкурентної ситуації в галузі;

– ключові фактори успіху (КФУ) галузі;

– основних постачальників, споживачів та конкурентів;

– дати ранжований перелік основних конкурентів підприємства і визначити інтенсивність конкуренції у галузі за відомими методиками. У кінці пункту потрібно зробити висновки про силу конкуренції та перспективу її зміни в галузі та СЗГ.

Також у даному пункті слід визначити конкурентні переваги і конкурентоспроможність підприємства та продукції. В кінці розділу треба зробити висновок про перспективи підприємства. При цьому слід врахувати, що даний інструментарій повинен бути застосований як на рівні аналізу конкурентоспроможності підприємства, так і у напрямі розкриття теми курсової роботи.

ТРЕТІЙ РОЗДІЛ (КОНСТРУКТИВНА ЧАСТИНА) складає 7–10 сторінок тексту. В залежності від теми курсової роботи в цьому розділі розробляється й обґрунтовується комплекс організаційних, технічних і економічних заходів та пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності господарської діяльності підприємства у майбутньому.

Розроблений комплекс заходів формується у вигляді стратегії подальшого розвитку підприємства з відповідним економічним обґрунтуванням. Іншими словами, в цьому пункті потрібно забезпечити

взаємозв'язок між загальною (базовою) стратегією підприємства із стратегією – об'єктом розробки, яка визначена в темі КР.

ВИСНОВКИ (додаток 14). розміщують після основного тексту роботи, починаючи з нової сторінки. У цій частині роботи слід сформулювати основні висновки по темі, що впливають із поставлених у вступі роботи завдань, при цьому висновки повинні бути короткими, органічно впливати із змісту роботи і не торкатись тих аспектів, які не розкривались автором. Обсяг висновків – 1-3 сторінки.

Підбивається підсумок проведеної роботи, *визначаються подальші перспективи дослідження та конкретні пропозиції по розглянутій темі*. Після висновків надаються додатки (документи й інші першоджерела).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ формується у порядку появи посилань у тексті. Посилання оформлюються в форматі: [5, с. 185].

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи, міжнародних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць. Зокрема потрібну інформацію можна одержати із таких міждержавних і державних стандартів: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40) (Додаток 15).

ДОДАТКИ

До додатків може включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи: проміжні формули і розрахунки; таблиці допоміжних цифрових даних; протоколи та акти випробувань, впровадження, розрахунки економічного ефекту, листи підтримки результатів курсової роботи; інструкції та методики, опис алгоритмів, які не є основними результатами курсової роботи, описи і тексти комп'ютерних програм вирішення задач за допомогою електронно-обчислювальних засобів, які розроблені у процесі виконання курсової роботи; ілюстрації допоміжного характеру; інші дані та матеріали.

Таблиця 4. – Технічні вимоги до оформлення курсової роботи

Мова та обсяг	Курсова робота повинна бути виконана державною мовою. Обсяг основного тексту курсової роботи має становити 25-30 сторінок.
Інтервал	Курсову роботу друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів текстового редактора Word з полуторним міжрядковим інтервалом.
Шрифт	Використовується шрифт Times New Roman текстового редактора Word розміром (кеглем) 14 пт. Відступ першої строчки – 1,25.
Береги	Текст курсової роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Заголовки структурних частин курсової роботи **ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ** – друкуються великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів

друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного виступу, який виставляється табуляцією при комп'ютерному наборі тексту.

Ілюстрації (креслення, схеми, графіки, рисунки) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або, якщо вони не розміщуються, на наступній сторінці.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумеруються послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, за виключенням ілюстрацій (додаток 16).

Таблицю, розміри якої більше формату сторінки, можна переносити на інший аркуш, та розміщувати після згадування в тексті. Ілюстрацію, розмір якої більше формату сторінки, розміщують у додатку. Вони повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації під нею. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: таблиця 1.2 (друга таблиця першого розділу).

Між текстом та словом «таблиця», а також після таблиці ставиться один міжрядковий проміжок. При переносі частини таблиці на інший аркуш вона повинна мати нумерацію колонок, яка співпадає з нумерацією в основній частині таблиці. Над продовженням справа розміщують напис «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад «Продовження табл. 1.2».

Складаючи таблицю, необхідно врахувати наступне:

- цифри, що вносяться в таблицю, повинні мати однаковий ступінь округлення (одиниці фізичних величин);
- в асортиментних таблицях слід наводити як абсолютні, так і відносні показники;
- якщо текст у графі таблиці складається з одного слова, то при повторенні його можна замінити лапками, якщо ж з двох і більше слів, то при першому повторенні замінюють виразом «*те ж*», а далі - лапками;
- замінювати лапками повторення цифр і знаків не дозволяється;
- якщо параметри, що входять до таблиці, мають однакову одиницю виміру (грн., % тощо), то її розміщують над таблицею або після заголовка таблиці;
- цифри в графах таблиці повинні ставитися так, щоб класи чисел у всій графі розташовувались один під одним;
- кожна таблиця повинна мати посилання на джерело, на базі якого вона складена.

На кожену таблицю в тексті має бути зроблене посилання, а також наведено її короткий аналіз.

7. Порядок перевірки на наявність академічного плагіату

Обов'язковою умовою допуску до захисту курсових робіт є перевірка на наявність академічного плагіату.

За 10 робочих днів до захисту автор-здобувач вищої освіти подає остаточний варіант роботи відповідальній особі від кафедри за перевірку на

наявність збігів / ідентичності / схожості разом із заявою щодо згоди автора на перевірку роботи та її завантаження у Систему, заповненою за встановленим зразком та засвідченою підписом автора.

У разі відмови автора від підписання заяви робота не приймається на перевірку.

На перевірку подається електронна версія остаточного варіанту рукопису роботи. Протягом 3-х робочих днів з моменту отримання звіту результатів перевірки роботи керівник здійснює експертну оцінку роботи з урахуванням звіту подібності та робить висновок щодо дотримання академічної доброчесності (зокрема щодо наявності / відсутності у роботі академічного плагіату та/або спроб приховування запозичень, підмін символів тощо), а також про відсоток оригінальності роботи. У разі потреби автор надає керівнику обґрунтування правомірності виявлених у роботі запозичень.

Результат експертної оцінки роботи зазначається у висновку керівника з обґрунтуванням підстав допуску роботи до захисту, або повернення на доопрацювання та повторну перевірку, або відхилення без права повторного розгляду. Якщо у роботі відсутні ознаки академічного плагіату, знайдені Системою запозичення правомірні та оформлені відповідно до вимог, відсутні спроби приховування запозичень та спотворення тексту, а відсоток подібності (запозичень) не перевищує встановленої граничної межі (25%), робота допускається до захисту.

У разі виявлення у роботі помилок цитування та/або неправильного оформлення посилань, чи незначної кількості підмін символів робота відправляється на доопрацювання з обов'язковою повторною перевіркою, що фіксується у висновку керівника.

Якщо відсоток оригінальності роботи є нижчим від встановленої граничної межі 75 % унікальності або у роботі виявлені численні спроби приховування текстових запозичень, що є академічним шахраюванням, робота не приймається до розгляду. Повторна експертиза робіт здійснюється лише один раз.

У разі повернення роботи на доопрацювання протягом 3-х робочих днів робота має бути доопрацьована та подана на повторну платну перевірку відповідальній особі, яка здійснює перевірку на підставі висновку керівника.

Якщо робота допускається до захисту, то процес здійснення заходів з перевірки на наявність академічного плагіату вважається завершеним.

8. Захист курсової роботи

Після реєстрації курсова робота передається на кафедру економіки та бізнесу. Науковий керівник складає рецензію на курсову роботу.

У рецензії на курсову роботу зазначаються позитивні сторони роботи та її недоліки. Курсову роботу здобувач захищає прилюдно в навчальній групі. Доповідь, як правило, триває близько 5-7 хвилин. Орієнтовна структура доповіді повинна відображати структуру курсової роботи. Особливу увагу

необхідно приділити характеристиці власних рекомендацій щодо вирішення проблеми.

Після доповіді курсант відповідає на поставлені запитання. Під час захисту оцінюються: якість виконаної курсової роботи, рівень знань і набутих навичок за темою, логічність та аргументованість викладання думок, здатність відповідати на поставлені запитання.

9. Критерії оцінювання курсової роботи

Оцінка курсової роботи виставляється у екзаменаційну відомість.

1. **«Відмінно» (90-100 балів)** виставляється за роботу, в якій зроблено власну оцінку джерел та літератури, використані різноманітні методи дослідження, запропоновано самостійне вирішення проблеми, запропоновані власні пропозиції, узагальнено та інтерпретовано власний науковий доробок, який ілюструється в додатках, зроблені ґрунтовні висновки та власні практичні рекомендації. Робота повинна бути вдало захищена, всі її етапи мають бути виконані у відповідний термін, оформлена згідно методичних вимог.

2. **«Дуже добре» (82-89 бали)** власну оцінку джерел та літератури, використані різноманітні методи дослідження, запропоновано самостійне вирішення проблеми, запропоновані власні пропозиції, узагальнено та інтерпретовано власний науковий доробок, який ілюструється в додатках, зроблені ґрунтовні висновки та власні практичні рекомендації. Робота не дуже вдало захищена, або не всі її етапи виконані у відповідний термін, робота оформлена з незначними помилками.

«Добре» (74-81 бали) виставляється за роботу, в якій ґрунтовна теоретична частина, проведене дослідження, але виявлений недостатній рівень творчого пошуку та індивідуального підходу у проведенні практичної частини, обсяг роботи є невеликий, аналіз отриманих даних є недостатньо глибоким. При цьому використано традиційні, а не новаторські методи, робота оформлена з незначними помилками.

«Задовільно» (64-73 бали) виставляється, коли здобувач проявляє мало самостійності, опрацював недостатню кількість літератури, відсутній творчий пошук, висновки є неглибокими. Допущені незначні помилки в оформленні роботи.

«Достатньо» (60-63 бали) виставляється, коли здобувач проявляє мало самостійності, опрацював недостатню кількість літератури, відсутній творчий пошук, висновки є неглибокими. Допущені значні помилки в оформленні роботи. Здобувач вищої освіти має труднощі у відстоюванні власної позиції під час захисту курсової роботи.

«Незадовільно» (35-59 бали) виставляється тоді, коли по всій роботі наявні грубі помилки, невірно визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження. Порушені всі принципи дослідження, використано лише одну методику і розмір дослідження необґрунтований, малий, відсутній опис та інтерпретація отриманих даних. Виявлено ознаки плагіату. Робота оформлена з грубими помилками.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-653	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Електронні інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
3. Наукова бібліотека ДБТУ. URL: <https://library.btu.kharkov.ua/>
4. Бібліотека економіста: [Електронний ресурс]. – <https://library.if.ua/books/>

Методичне забезпечення

1. Стратегія підприємства: конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка ОПП «Економіка підприємства» / П.В. Смірнова [Електронний ресурс] – Х. : ДБТУ, 2024 . – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – 107 с.
2. Оцінка та управління стратегічними змінами: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти першого рівня (бакалавр) спеціальності 051 Економіка ОПП «Економіка підприємства», для денної та заочної форм навчання / П.В. Смірнова, Р.М. Бугріменко – Харків: ТОВ «Видавництво «Форт», 2022. – 165 с.
3. Стратегія підприємства : методичні вказівки, що забезпечують самостійну роботу здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка / П.В. Смірнова, Р.М. Бугріменко – [Електронний ресурс] – Х. : ДБТУ, 2023 . – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. 50 с.

Основна література

1. Рокоча В., Одягайло Б., Терехов В. Бізнес-стратегії європейських компаній: навч. посіб. К: ВНЗ "Ун-т економіки та права "КРОК", 2021. 310 с.
2. Андрієнко В. М. Стратегічне управління підприємствами реального сектору економіки : механізми, методи, моделі : монографія / [В. М. Андрієнко та ін.] ; Донецький нац. ун-т. Донецьк: ДонНУ, 2021. 155 с.
3. Березін О. В. Безпарточний М.Г. Стратегія підприємства: навч. посібник. Київ: Ліра, 2021. 224 с.
4. Стратегія підприємства: зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу: колект. монографія / [Наливайко А. П. та ін.] ; за ред. проф. А. П. Наливайка; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". К.: КНЕУ, 2021. 398 с.
5. Гриньова В. М. Управління підприємством в умовах розвитку ринку : монографія. Харків: Вид. ХДЕУ, 2023. 268 с.
6. Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. Стратегічне управління: навч. посіб. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2023. 440 с.29
7. Мартиненко М. М. Стратегічний менеджмент: підручник. К.: Каравела, 2023. 320 с.
8. Юркевич О. О. Стратегія розвитку підприємства. Конспект лекцій. Житомир.2021. 247 с.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Вибір стратегії розвитку діяльності підприємства та розробка механізму її реалізації.
2. Застосування ділових стратегій наступу у діяльності підприємства.
3. Інформаційне забезпечення процесу розробки стратегії підприємства.
4. Конкурентна перевага як засіб забезпечення стійких конкурентних позицій підприємства.
5. Обґрунтування місії та вибір цілей функціонування підприємства.
6. Організаційна культура підприємства як об'єкт стратегічних змін.
7. Основні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства.
8. Особливості стратегічного контролю при реалізації обраної стратегії підприємства.
9. Реалізація стратегічних змін при впровадженні нової стратегії підприємства.
10. Розробка виробничої стратегії підприємства.
11. Розробка інноваційної стратегії підприємства.
12. Розробка кадрової стратегії підприємства.
13. Розробка комплексу функціональних стратегій підприємства.
14. Розробка конкурентної стратегії підприємства.
15. Розробка маркетингової стратегії підприємства.
16. Розробка стратегії матеріально-технічного забезпечення підприємства.
17. Розробка стратегії розвитку діяльності підприємства.
18. Розробка та організація процесу виконання обраної стратегії підприємства.
19. Розробка фінансової стратегії підприємства.
20. Стратегії диверсифікації підприємства.
21. Стратегії забезпечення сталого економічного зростання підприємства.
22. Стратегії комунікаційної політики підприємства.
23. Стратегічні напрями удосконалення матеріально-технічної бази підприємства.
24. Стратегія використання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів підприємства.
25. Стратегія диференціації продукції.
26. Стратегія запобігання банкрутству підприємства.
27. Стратегія мінімізації витрат підприємства.
28. Стратегія оптимізації прибутку підприємства.
29. Стратегія організації рекламної діяльності підприємства.
30. Стратегія підвищення продуктивності праці на підприємстві.
31. Стратегія розвитку корпоративної культури підприємства.
32. Стратегія розвитку логістичної системи підприємства.
33. Стратегія розробки та реалізації цінової політики підприємства.
34. Стратегія управління трудовими ресурсами підприємства.
35. Тактичне забезпечення стратегічного розвитку підприємства.

36.Формування конкурентоспроможності підприємства.

37.Формування корпоративної стратегії підприємства та механізму її виконання.

38.Формування механізму адаптації підприємства до змін у зовнішньому середовищі.

39.Формування стратегічного набору підприємства.

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний біотехнологічний університет

Факультет економічних відносин та фінансів

Кафедра _____

(повна назва кафедри)

Дисципліна: «Стратегія підприємства»

КУРСОВА РОБОТА

на тему

«Назва теми»

Виконав:

(здобувач, курс, група, ПІБ)

Перевірив:

(посада, науковий ступінь, вчене звання,
спеціальне звання, П.І.Б.)

Національна шкала _____

Кількість балів: ____ Оцінка: ECTS ____

Харків, 202__

Зразок оформлення змісту курсової роботи**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ**

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. Сутність стратегії розвитку підприємства.....	5
1.2. Види стратегій розвитку підприємства.....	8
1.3. Особливості формування стратегії розвитку.....	12
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «МАЯК»	15
2. 1. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	15
2.2. Аналіз зовнішнього оточення підприємства.....	18
2.3. Аналіз внутрішнього стану підприємства.....	25
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТОВ «МАЯК»	30
3.1. Формування стратегії розвитку підприємства.....	30
3.2. Економічне обґрунтування розробленої стратегії.....	33
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	38
ДОДАТКИ.....	40

Зразок оформлення переліку умовних позначень

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЦПК – України Цивільний процесуальний кодекс України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

КЗпП – України Кодекс законів про працю України

ВСТУП

Актуальність теми (обґрунтування вибору теми дослідження)

Мета і завдання дослідження

Об'єкт дослідження

Предмет дослідження

Структура та обсяг курсової роботи

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТОРІНКИ ТЕКСТУ

РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Синергетичний підхід до стратегії розвитку підприємства

У науковій літературі часто зустрічаються такі терміни, як «розвиток системи» та «еволюція системи». Проаналізуємо, що мають на увазі вчені під цими термінами. Спочатку зупинимося на терміні «розвиток», С.І. Ожегов під розвитком розуміє «процес закономірної зміни, переходу з одного стану в інший, більш досконалий, перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого» [18, с. 643]. С.М. Коротков розглядає розвиток як «сукупність змін, що ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища» [16, с. 296]. На думку Ю.С. Маслеченкова, «розвиток - перехід від одного якісного стану до іншого» (25, с. 419). В.А. Забродський і М.О.Кизим вважають, що «розвиток економіко-виробничих систем - це процес переходу економіко-виробничої системи у новий, більш якісний, стан за рахунок нагромадження кількісного потенціалу, зміни й ускладнення структури і складу, в результаті чого підвищується її здатність чинити опір руйнівному впливу зовнішнього середовища та ефективність функціонування» [9, с. 6).

ФОРМА № 1 БАЛАНС (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2023 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		

Продовження додатку 7

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900		

ФОРМА № 2 Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) на 31.12.2023 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1.	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		
Валовий:	2090		
прибуток			
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130		
Витрати на збут	2150		
Інші операційні витрати	2180		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190		
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290		
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350		
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1.	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1.	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520		
Разом	2550		

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1.	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Таблиця 2.1. – Техніко-економічні показники діяльності підприємства ТОВ «Савана М» за 2021 – 2023 рр.

№ п/п	Показники	2021р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення, +/-2023 від 2021 року	Темп приросту 2023 від 2021 року, %
1	2	4	5	6	7	8
1.	Чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) без ПДВ і акцизів					
2.	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.					
3.	Валовий прибуток, тис. грн					
4.	Чисельність працюючих, чол.					
5.	Чисельність промислововиробничого персоналу, чол.					
6.	Витрати на оплату праці, тис. грн.					
7.	Середньомісячна заробітна плата, тис. грн./чол.					
8.	Середньорічна вартість активів, тис. грн.					
9.	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.					
10.	Середньорічна залишкова вартість основних засобів, тис. грн.					
11.	Знос, тис. грн.					
12.	Коефіцієнт придатності, %					
13.	Коефіцієнт зношеності, %					
14.	Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.					
15.	Середньорічний залишок оборотних коштів, тис. грн.					
16.	Продуктивність праці персоналу, тис.грн./чол					
17.	Продуктивність праці пром.вироб персоналу, тис. грн. / чол.					
18.						
19.	Рентабельність підприємства, %					
20.	Чистий прибуток, тис.грн					

Додаток 9

Таблиця 2.2. –Динаміка фінансово-економічних показників діяльності підприємства ТОВ «Савана М» за 2021 – 2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Темп росту до 2021р., %	
				2022 р.	2023 р.
1	2	4	5	6	7
Середньорічний обсяг основних фондів, тис. грн.					
Середньорічний обсяг оборотних коштів, тис. грн.					
Чисельність працюючих, чоловік					
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.					
Продуктивність праці, тис. грн./чол.					
Собівартість реалізованої продукції з урахуванням адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат, тис. грн.					
Прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн.					
Прибуток (збиток) до оподаткування, тис.грн.					
Фондовіддача					
Рентабельність продукції, %					
Загальна рентабельність, %					

Таблиця 2.3. –Склад та структура майна ТОВ «Савана М» за 2021 – 2023 рр.

Показники	31.12.21 р.		31.12.22 р.		31.12.23 р.		Темп росту до 2021,%	
	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	2022 р.	2023 р.
1	2	4	5	6	7	8	9	10
Необоротні активи – всього								
Нематеріальні активи								
Основні засоби								
Інвестиційна нерухомість								
Довгострокові біологічні активи								
Довгострокові фін. інвестиції								
Довгострокова дебіторська заборгованість								
Відстрочені податкові активи								
Інші необоротні активи								
Оборотні активи – всього								
Запаси								
Поточні біологічні активи								
Дебіторська заборгованість								
Поточні фінансові інвестиції								
Гроші та їх еквіваленти								
Витрати майбутніх періодів								
Інші оборотні активи								
Всього майна								

Таблиця 2.4. – Склад та структура джерел фінансування ТОВ «Савана М» за 2021 – 2023 рр.

Показники	31.12.21 р.		31.12.22 р.		31.12.23 р.		Темп росту до 2021,%	
	Тис. грн	%	Тис. грн	%	Тис. грн	%	2022 р.	2023 р.
1	2	4	5	6	7	8	9	10
Власний капітал – всього								
Зареєстрований капітал								
Капітал у дооцінках								
Додатковий капітал								
Резервний капітал								
Нерозподілений прибуток								
Неоплачений капітал								
Вилучений капітал								
Довгострокові зобов'язання і забезпечення – всього								
Відстрочені податкові зобов'язання								
Довгострокові кредити								
Інші довгострокові зобов'язання								
Довгострокові забезпечення								
Цільове фінансування								
Поточні зобов'язання і забезпечення – всього								
Короткострокові кредити банків								
Поточна кредиторська заборгованість за:								
- довгостроковими зобов'язаннями								
- товари, роботи, послуги								
- з бюджетом								
- з податку на прибуток								
- зі страхування								
- з оплати праці								
Поточні забезпечення								
Доходи майбутніх періодів								

Інші поточні зобов'язання								
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами								
Всього джерел фінансування								

Додаток 12

Таблиця 2.6. – Аналіз ліквідності балансу ТОВ «Савана М» за 2021 – 2023 рр.

Актив	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Пасив	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1. Найбільш ліквідні активи				1. Найбільш термінові зобов'язання			
2. Активи, що швидко реалізуються				2. Короткострокові зобов'язання			
3. Активи, що реалізуються повільно				3. Довгострокові зобов'язання			
4. Активи, що важко реалізуються				4. Постійні зобов'язання			
БАЛАНС				БАЛАНС			

Оцінка фінансового стану підприємства

Таблиця ... Показники платоспроможності підприємства ТОВ «Савана М» за 2021 – 2023 рр.

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення, (+/-)	
				2022/2021	2023/2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності					
Коефіцієнт швидкої ліквідності					
Коефіцієнт поточної ліквідності					
Коефіцієнт чистої виручки					

Таблиця ... Показники фінансової стійкості та прибутковості підприємства

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення, (+/-)	
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними оборотними коштами					
Коефіцієнт маневреності власних коштів					
Коефіцієнт реальної вартості майна					
Коефіцієнт автономії					
Коефіцієнт співвідношення позикових коштів до власних					
Коефіцієнт фінансової стабільності					

Зразок оформлення висновків до курсової роботи

ВИСНОВКИ

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Зразок оформлення списку використаних джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Навчальне видання

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання за спеціальністю
051 Економіка ОПП «Економіка підприємства»

СМІРНОВА Поліна Василівна
БУГРІМЕНКО Роман Михайлович

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. _.

Наклад

ДБТУ

61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44